

BLOK ARTYKUŁÓW POŚWIĘCONYCH XXII KONFERENCJI NAUKOWEJ PIG-PIB I TARGÓW KIELCE

„Kamień w złożu, krajobrazie i architekturze” Kielce, 07.04.2017

Konferencja naukowa „Kamień w złożu, krajobrazie i architekturze” jest organizowana corocznie przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIG-PIB) i Targi Kielce w ramach Ogólnopolskich Targów Materiałów Budowlanych Mieszkań i Wyposażenia Wnętrz – DOM. Obejmuje szeroki zakres zagadnień – od występowania różnych złóż surowców budowlanych w Polsce i na świecie przez ich wydobycie i zastosowanie po wpływ ich eksploatacji na środowisko i krajobraz. Ponadto są przedstawiane aspekty geoedukacyjne czynnych i nieczynnych kamieniołomów, głązów narzutowych oraz obiektów architektonicznych.

W XXII edycji konferencji wzięło udział 55 osób z centralnej i południowej Polski. Wygłoszono jedenaście referatów o bardzo zróżnicowanej tematyce – od charakterystyki marmurów z obszaru Azji Mniejszej (rejon Dokimeion, obecnie Turcja), historii ich eksploatacji (począwszy od starożytności do chwili obecnej), wykorzystanie w rzeźbach i budowach antycznych, po zastosowanie paleogeńskich wapieni globigerynowych w nowożytnym budownictwie maltańskim. Wystąpienia dotyczyły także surowców skalnych w średniowiecznych budowach Krakowa i okolic, wykorzystania marmuru „rózanka” z rejonu kielecko-chęcińskiego i Krzeszowic w elementach historycznej architektury sakralnej, surowców skalnych użytych do budowy gmachu polskiego Sejmu w okresie międzywojennym oraz współczesnych zastosowań różnych odmian wapieni z Czatkowic przy wznoszeniu kościoła p.w. św. Jana Pawła II w Czatkowicach. Ponadto przedstawiono historię zakładu kamieniarskiego „Marmury Kieleckie”. Scharakteryzowano właściwości różnych odmian wapieni pińczowskich ze złoża „Włochy” oraz parametry skał węglanowych przydatne do oceny możliwości wykorzystania ich w budownictwie. Omówiono rolę głązów narzutowych w przestrzeni miejskiej.

Miejsce organizacji konferencji w Kielcach ma uzasadnienie w tradycjach kamieniarskich regionu świętokrzyskiego, sięgających średniowiecza. Surowcem, który

przyczynił się do rozwoju ośrodka chęcińskiego w XVI w. były wapień, głównie dewońskie, kalcyty żyłowo-brekcyjne i zlepieńce permskie o dużych walorach dekoracyjnych, zwane marmurami chęcińskimi lub świętokrzyskimi. W zależności od tych walorów i miejsca występowania wyróżnia się kilkadziesiąt odmian marmurów. Do chwili obecnej przetrwały dwa marmurołomy w Bolechowicach i Morawicy.

Pierwszym geologiem, który sporządził w 1781 r. naukowy opis marmurów świętokrzyskich, był pochodzący z Włoch Jan Filip Carosi. Najstarsza, udokumentowana historycznie (od 1602 r. do lat 60. XX w.), eksploatacja marmurów miała miejsce w kamieniołomie Szewce, na Górze Okraglicy. Marmur „Szewce” jest jasnoszarym wapieniem stromatoporoidowo-koralowcowym ze stylolitami i żyłkami kalcytowymi o charakterystycznej, fioletowej barwie, wieku górnodewońskiego. Najbardziej znanym marmurem świętokrzyskim jest „zygmuntówka”. Wydobywany od 1608 do 1998 r. na Czerwonej Górze k. Chęciny (ryc. 1), swoją nazwę zawdzięcza wykonaniu z niego pierwszej kolumny króla Zygmunta III Wazy w Warszawie w 1644 r. Marmur „zygmuntówka” jest zlepieńcem wieku permskiego, zbudowanym z okruchów i otoczków wapieni dewońskich, zlepionych spoiwem kalcytowo-żelazistym. Najpiękniejszym marmurem świętokrzyskim jest „rózanka”, która była wydobywana od początków XVI w. do 1939 r. na Górze Zelejowej k. Chęciny. Marmur ten jest zbudowany z kalcytu o zróżnicowanym zabarwieniu, od jasnoróżowego po wiśniowy, występującym w postaci żył tnących wapienne i dolomityczne skały dewońskie. Wiek powstania żył określono na 255–230 mln lat temu. Poza Zelejową „rózankę” eksploatowano w Gałęzicach, Skrzelczycach, na Górze Ołowiance (k. Zajączkowa) i Miedziance, gdzie występowały dwie odmiany tego marmuru: białoczerwona oraz kolorowa z zielonym malachitem i niebieskim azurytem.

Wśród pozostałych, historycznych marmurołomów należy wymienić m.in. Górę Zamkową w Chęcinach (skąd brano wapień na rozbudowę Wawelu) Łabędziów, Wołę Morawicką czy Kajetanów.

Anna Fijałkowska-Mader, Ewelina Bąk

Ryc. 1. Marmurołom na Czerwonej Górze. Fot. J. Malec